

Problemy adaptacyjne kociąt

Weronika Penar, Czesław Klocek

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kollątaja w Krakowie,
Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt,
al. Mickiewicza 24/28, 30-059 Kraków; rzkania@cyf-kr.edu.pl

Kot domowy (*Felis catus*) jest niezwykle przykładowym przykładem ewolucji w zachowaniach społecznych zwierząt osiągniętej poprzez udomowienie (Wirth-Dzięciołowska, 1999). Istnieją duże rozbieżności w poglądach na temat, kiedy i gdzie dokładnie rozpoczął się proces udomawiania. Większość starszych źródeł sugeruje lata 4000–3700 przed naszą erą, a jako miejsce wskazuje Nubię (Clutton-Brock, 1981). Najnowsze badania archeologiczne szacują jednak datę udomowienia na około 8000 lat temu, a jako miejsce wskazują obszar starożytnego Bliskiego Wschodu. Większość źródeł przyjmuje za przodka kota domowego – kota nubijskiego (*Felis silvestris lybica*) (Vigne i Evin, 2016), przede wszystkim dlatego, że różnice pomiędzy nimi są tak niewielkie, że zalicza się je do tego samego podgatunku (Pockock, 1907). Po swoim antenacie kot domowy odziedziczył nie tylko charakterystyczny wygląd, ale także typowe zachowania terytorialne, tak bardzo specyficzne dla kotowatych (Bessant, 2001).

Od udomowienia minęło kilka tysięcy lat, a kot stał się jednym z najbardziej popularnych zwierząt domowych, jednak jego dzika natura nadal sprawia wiele problemów zarówno hodowcom, jak i właścicielom. Odziedziczony po kotach nubijskich terytorializm to nie tylko kłopotliwe znaczenie terenu moczem lub feromonami (Stromenger, 2004), ale także duży kłopot z przystosowaniem zwierzęcia do zmian w warunkach chowu (przeprowadzka, zmiana właściciela). Hodowcy kotów rasowych, a także pracownicy schronisk spotykają się często z problemem adaptacji do nowych warunków chowu. Zagadnienie to najczęściej dotyczy kociąt przekazy-

zanych nowym właścicielom. Podobna kwestia pojawia się również podczas kryć, kiedy kotka hodowlana „zamieszkuje” przez pewien czas u reproduktora (Bradshaw, 2014).

Adaptacja 3-miesięcznego kociaka do nowego otoczenia powinna trwać około tygodnia (Bower i Bower, 2003). Powszechnie uważa się, że okres ten wydłuża się wraz z wiekiem zwierzęcia (Morris, 2005). Nie jest to jednak sztywna zasada. Często adaptacja kota przebiega znacznie dłużej i trudniej, a w skrajnych przypadkach kot w ogóle się nie adaptuje. W niektórych przypadkach może to być spowodowane błędami nieświadomie popełnianymi przez nabywcę kociaka. Bardzo łatwo można je skorygować w bezpośrednim kontakcie z hodowcą. Czasami jednak, pomimo braku widocznych błędów ze strony nowych opiekunów, aklimatyzacja przebiega bardzo trudno. Każdy hodowca spotkał się w swej pracy ze skrajnie trudnymi przypadkami dotyczącymi adaptacji kotów do nowego otoczenia (Bruce, 2002). Jednak, pomimo wielu takich przypadków, poradniki i literatura popularnonaukowa nadal w dużej mierze bazują na stereotypach i od lat powielanych błędnych schematach.

Celem prezentowanych badań było określenie czynników wpływających na czas potrzebny do adaptacji kociąt do nowych warunków chowu i porównanie ich z dotychczasowymi zaleceniami dotyczącymi utrzymania tych zwierząt. Jako punkt odniesienia przyjęto czas niezbędny do całkowitego zdomowienia się kociaka w nowym środowisku. O pełnej adaptacji mówimy wtedy, gdy kociak sam, bez zachęty czy przymusu, szuka kontaktu fizycznego i emocjonalnego z człowiekiem (Rochlitz i in., 1998).

Material i metody

Do badań wykorzystano wyniki ankiet wysłanych do 80 nabywców kociąt z jednej, wybranej hodowli kota syberyjskiego. W ten sposób zniwelowano czynnik, jakim może być różnie przeprowadzona socjalizacja kociąt do trzeciego miesiąca życia i różnice rasowe.

Koty syberyjskie to jedyna rasa „otwarta” uznawana przez Fédération Internationale Féline. Oznacza to, że dopuszczalne jest dopisywanie do ksiąg rodowodowych kotów dziko żyjących na terenie Rosji. Fakt pozostawienia rasy otwartej jest dla kota syberyjskiego szansą na zachowanie swoich pierwotnych cech, nie zmienionych ingerencją prac hodowlanych. Dzięki temu koty te są bystre, inteligentne i łatwo przystosowują się do nowych warunków – w tym też do ludzkich mieszkań.

Przesłana ankieta zawierała 22 pytania, które zostały podzielone na grupy tematyczne. Pierwsza grupa zawierała pytania dotyczące cech osobniczych, jak m.in. wiek i płeć kota. Kolejna grupa pytań odnosiła się do nowego mieszkania i rodziny, do której przybył kociak. Ankietowani odpowiadali na pytania dotyczące wielkości i rozkładu mieszkania, liczby i gatunków utrzymywanych zwierząt, składu osobowego i trybu życia rodziny. Otrzymane odpowiedzi dotyczące wielkości mieszkania zostały przypisane do trzech grup metrażowych: poniżej 50 m², pomiędzy 50 a 100 m² i powyżej 100 m².

Celem tak przygotowanej ankiety było zweryfikowanie obiegowych opinii dotyczących wpływu wielkości mieszkania i liczebności rodziny na proces adaptacyjny oraz określenie oddziaływania innych zwierząt mieszkających w domu na przebieg adaptacji. Trzecia część ankiety odnosiła się do zachowań i pracy ze zwierzęciem samego właściciela. Respondenci opisywali swoje doświadczenie w pracy ze zwierzętami, jak również zmiany, które wprowadzili w swoim życiu i mieszkaniu na przyjęcie kota. Pytania te miały na celu głównie przeanalizowanie roli tzw. „przechowalni” w procesie adaptacyjnym oraz wpływu wizyt przedadopcyjnych na dostosowanie kociaka do nowych warunków chowu. Przechowalnią nazywa się pokój, wyposażony w miski, kuwetę i odpowiednie miejsce do spania, w którym zamyka się kota na

okres pierwszych dni pobytu w nowym domu. Przechowalnia ma pozwolić kotu zrozumieć swoje położenie, bez wychodzenia od razu na terytorium całego mieszkania. Często uważa się, że im bardziej wzbogacone środowisko przechowalni, tym mniejszy stres adaptacyjny dla kota (Ellis i in., 2017; Rochlitz, 1999).

Wszystkie pytania w ankiecie miały charakter otwarty. Taka forma wywiadu w założeniu pozwoliła uzyskać szczere i wiarygodne odpowiedzi respondentów. W zamyśle respondent miał odpowiadać wnikliwie, jednocześnie bez skrupowania o swoich przemyśleniach, uczuciach i obserwacjach, zwłaszcza tam, gdzie problem dotyczył spraw delikatnych, takich jak relacje kot – człowiek czy własne refleksje lub odczucia.

Otrzymane wyniki zostały poddane analizie statystycznej z wyliczeniem wartości średnich i skrajnych (minimalnych i maksymalnych). Odrzucono ankietę z odpowiedziami niekompletnymi. Ostatecznie w analizach uwzględniono odpowiedzi dotyczące 50 kociąt (28 kocurów i 22 kotek).

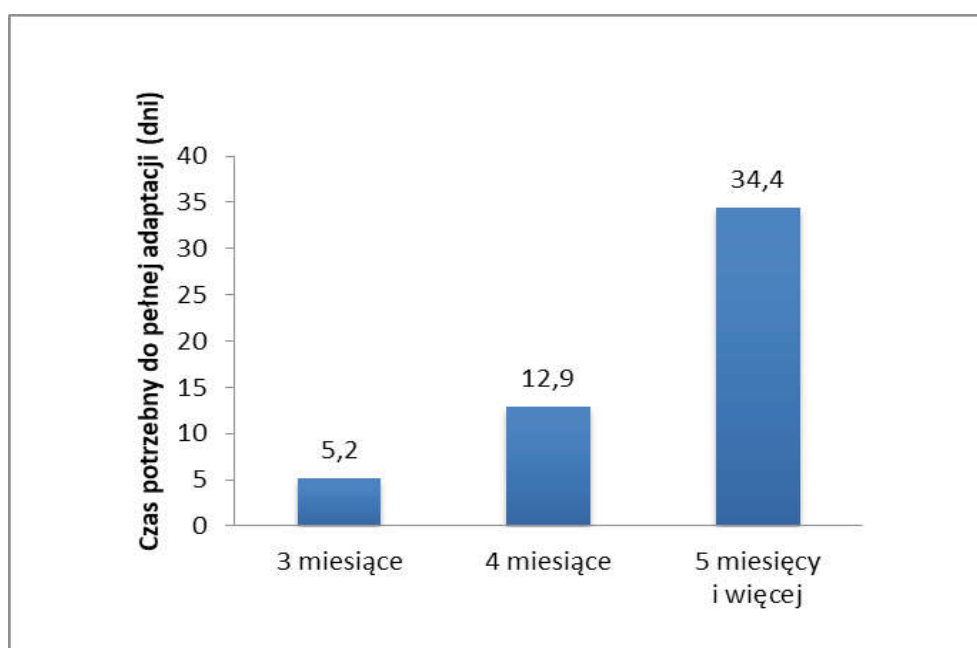
Wyniki i ich omówienie

Okres adaptacyjny badanych kociąt trwał średnio 6,45 dnia. Zdarzało się, że kocięta w pełni adaptowały się do nowego środowiska już tego samego dnia, natomiast w najbardziej skrajnych przypadkach trwało to nawet 180 dni. Na czas trwania i przebieg samej adaptacji wpływało wiele czynników, takich jak: charakter, usposobienie, wiek, płeć kociaka, a także stopień socjalizacji będący wynikiem pracy hodowcy. Na inne czynniki mają bezpośredni wpływ przyszli opiekunowie.

Przeprowadzone badania ankietowe wykazały jednoznacznie, że kotki adaptują się zdecydowanie szybciej niż kocury. Kotki do pełnej adaptacji potrzebowały średnio 5,9 dni, natomiast kocury 7. Najdłuższy czas potrzebny do pełnej adaptacji kotki wynosił 30 dni, a u kocury nawet 180 dni. Przypuszczalnie spowodowane jest to faktem, że to właśnie kotki opiekują się potomstwem, dlatego muszą być bardziej elastyczne i szybciej adaptować się do nowych warunków otoczenia. Innym potwierdzonym przez respondentów czynnikiem wpływającym na proces adaptacji był wiek kociaka. W otrzymanych odpowiedziach wyodrębniono trzy grupy

wiekowe: 3 miesiące, 4 miesiące oraz 5 miesięcy i więcej. Do pierwszej grupy zaliczono 20, do następnych odpowiednio 13 i 16 kociąt. Zgodnie z przewidywaniami najszybciej do nowych warunków przystosowywały się kocięta w wieku trzech miesięcy. Kociętom z tej grupy wiekowej zajmowało to średnio 5 dni. Najkrótszy czas w tej grupie wynosił jeden dzień, natomiast najdłuższy

30 dni. Wraz z wiekiem kociąt okres ten znacząco się wydłużał. U kociąt w wieku 4 miesięcy wynosił on 12,9 dnia, natomiast w przypadku kociąt w wieku powyżej 5 miesięcy średnio aż 34,4 dnia (wykres 1). U kociąt zmieniających środowisko w wieku powyżej 5 miesięcy minimalny czas potrzebny do pełnej adaptacji to 3 dni, natomiast najdłuższy – aż 180 dni.

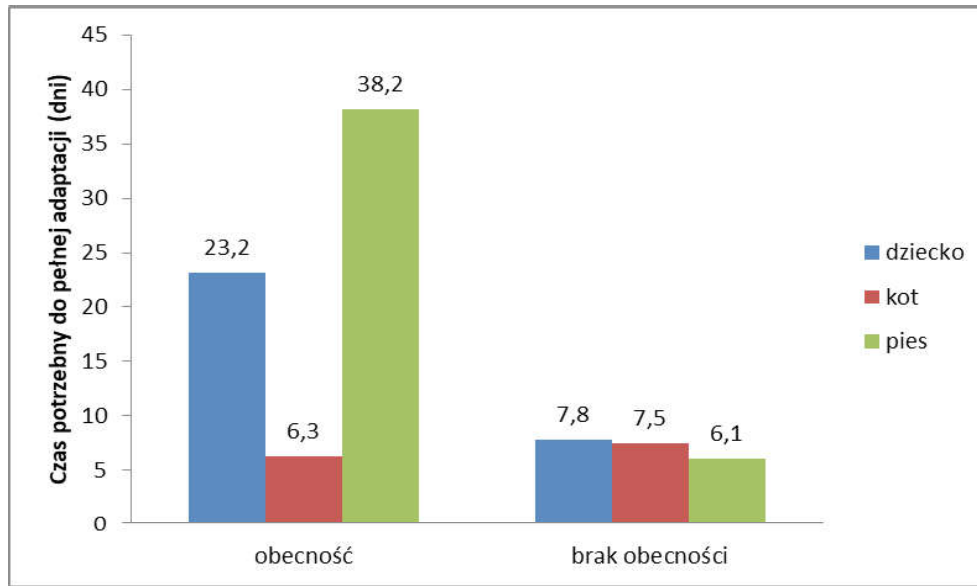

Czas potrzebny do pełnej adaptacji (dni) – *Time of adaptation (days)*
miesiące - *months*; i więcej – *and over*

Wykres 1. Wpływ wieku kociaka na czas adaptacji
Diagram 1. The impact of cat's age on the time of adaptation

Kolejna grupa pytań miała na celu zweryfikowanie popularnych teorii odnoszących się do wpływu wielkości mieszkania, liczby pomieszczeń i liczebności rodziny na szybkość przystosowania się kociąt do nowych warunków chowu. Otrzymane wyniki były zaskakujące i podważały obiegową opinię, że koty w dużych mieszkaniach lub domach czują się zagubione. Kocięta najszybciej aklimatyzowały się w domach o metrażu większym niż 100 m². Przy największym metrażu najdłuższy czas adaptacji kocięcia wynosił 60 dni. Średnio czas potrzebny do pełnej aklimatyzacji wyniósł 6,6 dnia. U kociąt w domach o metrażu w przedziale 50–100 m² czas wydłużył się do 12,4 dnia. W najmniejszych mieszkaniach kocięta potrzebowały na pełną

adaptację aż 16 dni. Najkrótszy czas do pełnej adaptacji wynosił 3 dni, najdłuższy aż 180 dni. Podobne odpowiedzi uzyskano, biorąc pod uwagę liczbę pokoi w mieszkaniach. Łatwość adaptacji była tym większa, im większe było nowe mieszkanie, do którego kot został przywieziony. Otrzymane wyniki można najprawdopodobniej tłumaczyć większą ilością potencjalnych kryjówek, które kociak znajduje w dużym domu. Im większa ilość schowków, tym mniejszy stres dla kota (Vinke, 2014). Z różnych kryjówek może spokojnie i bezpiecznie obserwować i poznawać nowego właściciela nabierając zaufania, równocześnie nie wchodząc z nim w bezpośrednie interakcje spowodowane niewielką powierzchnią mieszkania. Pomimo tego, że wyniki te zaskakująco od-

Czas potrzebny do pełnej adaptacji (dni) – *Time of adaptation (days)*

obecność – *presence*, brak obecności – *without presence*, dziecko – *child*, kot – *cat*, pies – *dog*

Wykres 2. Wpływ obecności dzieci i zwierząt domowych na szybkość adaptacji
Diagram 2. The impact of presence of children and animals on the time of adaptation

biegają od obiegowych opinii na temat zależności pomiędzy wielkością mieszkania a okresem adaptacji, to jednak w pełni potwierdzają one zalecenia hodowców co do konieczności umieszczenia w okresie adaptacyjnym jak największej ilości schronień i schowków w nowym domu.

Ważnym aspektem przebiegu procesu adaptacji okazała się obecność dzieci w domach przyszłych właścicieli. Aż 28 ankietowanych odpowiedziało twierdząco na pytanie o posiadanie dzieci. W większości przypadków były to dzieci w wieku do dziesięciu lat. Kocięta, którym w procesie aklimatyzacji nie towarzyszyły dzieci, potrzebowały do pełnej adaptacji około tygodnia, natomiast przy obecności dzieci ten czas wydłużał się prawie trzykrotnie (23,2 dnia) (wykres 2). Podczas obecności dzieci najdłuższy czas potrzebny do pełnej adaptacji wyniósł 180 dni, najkrótszy 7 dni, natomiast bez towarzystwa dzieci najdłuższy czas wynosił 64 dni, a najkrótszy jeden dzień.

Odpowiedzi respondentów potwierdziły krążące w kręgach felinologicznych opinie, że obecność dzieci bardzo niekorzystnie wpływa na czas adaptacji. Przypuszczalnie jest to spowodowane faktem, że hałaśliwość, niesko-

ordynowane i nagłe ruchy, zwłaszcza małych dzieci, są dodatkowym, nieznanym i stresującym czynnikiem dla młodych kotów. Optymalnym rozwiązaniem jest wprowadzanie kociaka do nowego domu podczas dłuższej nieobecności dzieci.

Na szybkość adaptacji wpływała również obecność innych zwierząt, szczególnie psów i kotów (wykres 2). W analizowanej populacji 7 osób posiadało innego kota, 5 osób psa, natomiast kolejne 7 – zarówno psa, jak i kota. Łącznie dziesięciu respondentów posiadało domowego pupila, który uczestniczył w procesie adaptacji nowego kociaka. Analiza otrzymanych odpowiedzi potwierdziła, że na czas adaptacji w znacznym stopniu wpływa gatunek posiadanego zwierzęcia. Czas zaaklimatyzowania się kocięcia w mieszkaniu, w którym żył pies, wynosił ponad 35 dni, czyli był ponad pięć razy dłuższy niż w mieszkaniu, w którym przebywał inny kot (7,5 dnia). W obecności kota nadłuższy czas potrzebny do pełnej adaptacji wynosił 24 dni, najkrótszy jeden dzień, natomiast w obecności psa niektóre koty potrzebowały aż pół roku do pełnej adaptacji do nowego pomieszczenia. Można przypuszczać, że pies wykazuje obce, nieznan-

kociakowi zachowania i reakcje, dlatego potrzeba ponad miesiąc czasu, aby zwierzęta nauczyły się odczytywać wzajemne sygnały. Obecność innego kota natomiast zwiększa pewność siebie kocięcia. Nie postrzega ono drugiego kota jako zagrożenia, a jako substytut opuszczonego stada.

Ankietowani opisywali także swoje doświadczenia w opiece nad zwierzętami i pracę z nowo przybyłym kociakiem, w tym także zmiany w sposobie życia rodziny, jakie zostały wprowadzone na czas okresu adaptacyjnego. Celem tej części ankiety było określenie roli odpowiedniego przygotowania właścicieli i mieszkania na przyjęcie kociaka w ułatwieniu procesu adaptacyjnego, w tym także zweryfikowanie ogólnie przyjętej teorii o konieczności tworzenia „przechowalni” i o korzystnym wpływie wizyt przedadopcyjnych.

Pierwsze z zadanych pytań w tej grupie dotyczyło wizyt przedadopcyjnych. Okazało się, że koty nie odwiedzane przez przyszłych nabywców potrzebowały 9,1 dnia na pełną adaptację, natomiast te, których właściciele bywali u hodowcy 8,7 dnia. Pozwala to stwierdzić, że ten czynnik nie wpływa znacząco na szybkość adaptacji kociaka. Innym badanym czynnikiem, był wpływ „przechowalni” na okres adaptacji. W opinii większości behawiorystów stwarzanie tzw. „przechowalni”, czyli wydzielenie odrębnego, zamkniętego pokoju z miską, kuwetą i kilkoma drapakami, w którym kociak spędza pierwsze dni w nowym domu do czasu, gdy przyzwyczai się do nowych warunków chowu, jest elementem nie-zwykle korzystnie wpływającym na proces adaptacji. Tylko 11 respondentów zastosowało się do sugestii stworzenia „przechowalni”, natomiast pozostałe 39 pozwoliło zwierzęciu na poruszanie się po całym mieszkaniu od pierwszych chwil jego pobytu w nowym domu. Koty, które miały dostęp do całego mieszkania adaptowały się średnio w ciągu 11,8 dnia, natomiast te, które korzystały z przechowalni 14,3 dnia.

Można zaryzykować stwierdzenie, że tworzenie „przechowalni” nie ma większego

wpływu na czas adaptacji, a wręcz lekko ją opóźnia. Prawdopodobnie wynika to z braku możliwości swobodnej obserwacji domowników przez kota w pierwszych dniach jego pobytu w nowym domu.

Podsumowanie i wnioski

Zasadniczym zadaniem prezentowanych badań było udzielenie odpowiedzi na pytanie, jak obiegowe, propagowane przez hodowców i behawiorystów zalecenia odnośnie optymalizacji warunków adaptacji kociąt sprawdzają się w praktyce.

Uzyskane wyniki wskazują, że kotki adaptują się zdecydowanie szybciej niż kocury, a zdolność adaptacyjna maleje wraz z wiekiem kocięcia. Jest to niezwykle ważna wskazówka dla hodowcy i potencjalnych właścicieli kota, którzy powinni być świadomi zwiększonego wysiłku w procesie adaptacyjnym w przypadku zakupu kociaka starszego niż sześć miesięcy. Zaskakujące natomiast okazały się wyniki dotyczące wielkości mieszkania i liczby pokoi. Wbrew powszechnym opiniom kot w większym mieszkaniu, z dużą liczbą pokoi adaptuje się o wiele szybciej. Nieoczekiwane wyniki otrzymano także w zakresie stosowania „przechowalni”. Kociaki, których właściciele nie stosowali jej potrzebowały podobnego okresu do pełnej adaptacji jak te, które pierwsze dni w nowym domu spędziły zamknięte w oddzielnym pokoju. Wyniki przeprowadzonych badań podważają w tych punktach całkowicie zalecenia przekazywane przez hodowców i behawiorystów w przypadku adopcji kociaka.

Wyniki ankiet wykazały, że proces adaptacyjny jest niezwykle złożony. Na jego przebieg wpływa wiele czynników przyspieszających lub opóźniających adaptację. Problemy adaptacyjne mogą dotknąć każdego kociaka, niezależnie od stopnia jego socjalizacji. A zatem, aby ułatwić kocięciu harmonijne i szybkie dostosowanie się do nowego środowiska, niezbędne jest uwzględnienie wszystkich elementów tego procesu.

Literatura

- Bessant C. (2001). Zaklinacz kotów. Jak rozmawiać z kotem. W.-A. Kurkowski, J.P. Witek (tłum.). Wyd. Galaktyka, Łódź.
Bower J., Bower C. (2003). Mój kot. I. Olejniczak, P. Boniecki (tłum.). Wyd. Świat Książki, Warszawa.

- Bradshaw J. (2014). Zrozumieć kota. Na tropie miauczącej zagadki. P. Luboński (tłum.). Wyd. Czarna Owca, Warszawa.
- Bruce A. (2002). Kot doskonały. A. Bazel (tłum.). Wydawnictwo Galaktyka, Łódź.
- Clutton-Brock J. (1981). Domesticated animals. British Museum Press, London.
- Ellis J.J., Stryhn H., Spears J., Cockram M.S. (2017). Environmental enrichment choices of shelter cats. Behavioural processes, April 2017; DOI: 10.1016/j.beproc.2017.03.023.
- Morris D.J. (2005). Dlaczego kot mruczy. O czym mówi nam zachowanie kota. K. Chmiel (tłum.). Wyd. Książka i Wiedza, Warszawa.
- Pockock R.I. (1907). On English domestic cats. J. Zool., 77: 143–168.
- Rochlitz I. (1999). Recommendation for the housing of cats in the home, in the catteries, and animal shelters, in laboratories and in veterinary surgeries. J. Feline Med. Surg., 1, 3: 181–191.
- Rochlitz I., Podberscek A.L., Broom D.M. (1998). Welfare of cats in quarantine cattery. The Veterinary Record, 143 (2): 35–39; DOI: 10.1136/vr.143.2.35.
- Stromenger Z. (2004). Koty i kotki. Wyd. Wiedza i Życie, Warszawa.
- Vigne J., Evin A. (2016). Earliest ‘domestic’ cats in China identified as leopard cat (*Prionailurus bengalensis*), PLoS ONE, 11, 1.
- Vinke C.M. (2014). Will a hiding box provide stress reduction for shelter cats? Appl. Anim. Behav. Sci., 86–93.
- Wirth-Dzięciołowska E. (1999). Poradnik hodowcy kotów. Wyd. Multico, Warszawa.

ADAPTATION PROBLEMS IN KITTENS

Summary

The problem of cats’ adaptation to a new breeding environment is a major challenge for behaviorists and breeders. It is believed that adaptation of a 3-month-old kitten to a new environment should last no longer than one week. Very often cat’s adaptation takes much longer and is more difficult. The main purpose of this study was to define the optimal adaptation conditions in a new environment, based on the example of kittens. The research was based on the survey conducted among the new owners of Siberian kittens bred in a selected cattery.

The studies have shown that the problem of adaptation to the new environment is underestimated. It affects different cats, often sufficiently socialized. The time of adaptation is influenced by a huge number of factors and external stimuli.

Key words: Siberian cats, kittens, adaptation, problems

Fot. internet